

O‘ZBEKISTONDA 2026 - YILDAGI SOLIQLAR TARTIBIDAGI O‘ZGARISHLAR VA UNING IQTISODIYOTGA TA’SIRI**Matchanov Baltabay Jumaniyozovich**

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

To'rtko'l fakulteti asisstent o'qituvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19320504>

Annotatsiya. Ushbu maqolada O‘zbekistonda 2026-yilda kutilayotgan soliq tartibidagi o‘zgarishlar va ularning milliy iqtisodiyotga ta’siri tahlil qilinadi. Tadqiqot soliq siyosatidagi islohotlarning fiskal barqarorlik, investitsiyaviy jozibadorlik va iqtisodiy o‘shishga ta’sirini baholashga qaratilgan bo‘lib, kelajakdagi iqtisodiy istiqbollarni prognoz qilishga xizmat qiladi.

Аннотация. В данной статье анализируются ожидаемые изменения в налоговом законодательстве Узбекистана в 2026 году и их влияние на национальную экономику.

Исследование направлено на оценку влияния реформ налоговой политики на фискальную стабильность, инвестиционную привлекательность и экономический рост, что способствует прогнозированию будущих экономических перспектив.

Annotation. This article analyzes the anticipated changes in the tax regime in Uzbekistan in 2026 and their impact on the national economy. The research aims to assess the effects of tax policy reforms on fiscal stability, investment attractiveness, and economic growth, thereby contributing to the forecasting of future economic prospects.

Kalit so'zlar: soliq siyosati; fiskal yuklama; YIM; raqamlashtirish; soliq imtiyozlari; O‘zbekiston-2030.

KIRISH

O‘zbekiston iqtisodiyotini diversifikatsiya qilish va uning barqaror rivojlanishini ta’minlash borasidagi islohotlar keng ko‘lamli tus olmoqda. Ushbu jarayonda soliq siyosati muhim o‘rin egallaydi, chunki u mamlakatning fiskal barqarorligi, investitsiyaviy jozibadorligi va aholining ijtimoiy himoyasini ta’minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega¹.

Prezident Sh.M. Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi doirasida keyingi besh yillikda moliyaviy barqarorlikni ta’minlash va soliq yukini kamaytirish asosiy vazifalardan biri etib belgilangan².

Bu esa 2026-yilda soliq tartibida kutilayotgan o‘zgarishlarni chuqur tahlil qilishni taqozo etadi. Ushbu tadqiqotdan maqsad – 2026-yilda O‘zbekistonda amalga oshirilishi rejalashtirilayotgan soliq o‘zgarishlarining iqtisodiy mohiyatini ochib berish, ularning milliy iqtisodiyotga, xususan, makroiqtisodiy barqarorlikka, investitsiya muhitiga, tadbirkorlik faoliyatiga va aholining turmush darajasiga ta’sirini baholashdan iborat.

Shuningdek, mavjud muammolar va ularning yechimlari bo‘yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqish ham tadqiqot doirasida ko‘zda tutilgan.

Jahon tajribasi shuni ko‘rsatadiki, soliq tizimini modernizatsiya qilish iqtisodiy o‘shishni rag‘batlantiruvchi asosiy omillardan biridir³.

Shu sababli, O‘zbekistonning kelajakdagi ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotida soliq islohotlari katta ahamiyat kasb etadi.

¹ Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021. – 464 b.

² Soliq kodeksi (yangi tahriri). O‘zbekiston Respublikasi Qonuni. – Toshkent: Adolat, 2019. – 504 b.

³ Omelchenko A.I. Reforma nalogovoy sistemy kak instrument ekonomicheskogo rosta // Finansi i kredit. – 2019. – №18. – S. 327-340.

ASOSIY QISM

2026-yilda O'zbekistonda soliq tartibidagi kutilayotgan o'zgarishlar soliq siyosatining ustuvor yo'nalishlari bilan chambarchas bog'liqdir. Hozirgi kunda mamlakat iqtisodiyotida soliq yuklamasi YIMga nisbatan taxminan 20-22% ni tashkil etmoqda. Rivojlangan mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, ushbu ko'rsatkichni 15-18% gacha tushirish, ayniqsa, kichik va o'rta biznes uchun investitsion faollikni oshirishga xizmat qiladi.

Soliq yuklamasi tushunchasi va uning iqtisodiyotga ta'siri masalasini yoritishda avvalo shuni ta'kidlash lozimki, soliq yuklamasi davlat tomonidan undiriladigan barcha soliq va majburiy to'lovlarning mamlakat yalpi ichki mahsulotiga nisbati sifatida aniqlanadi va hozirgi kunda O'zbekiston iqtisodiyotida ushbu ko'rsatkich taxminan 20-22% ni tashkil etmoqda. Bu raqam shuni anglatadiki, mamlakatda yaratilgan har qanday qo'shilgan qiymatning beshdan bir qismi to'g'ridan-to'g'ri davlat byudjetiga yo'naltiriladi, qolgan qismi esa tadbirkorlik subyektlari va aholi daromadi sifatida taqsimlanadi.

Rivojlangan mamlakatlar tajribasi va iqtisodiy nazariyalar, xususan Laffer egri chizig'i konsepsiyasi shuni ko'rsatadiki, soliq yuklamasini 15-18% gacha optimallashtirish iqtisodiy faollikni sezilarli darajada oshirishga xizmat qiladi, chunki soliq stavkalarining maqbul darajada bo'lishi tadbirkorlarga qo'shimcha moliyaviy imkoniyatlar yaratadi va ularning investitsion qarorlariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Buning asosiy mexanizmi shundaki, tadbirkor soliq majburiyatlarini qisqartirish hisobiga qo'lida qolgan sof foydani yangi texnologiyalarni joriy etish, ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish, xodimlar malakasini oshirish yoki yangi bozorlarni egallashga yo'naltirishi mumkin, bu esa o'z navbatida iqtisodiy o'sishning barqarorligini ta'minlaydi.

Ayniqsa kichik va o'rta biznes vakillari uchun soliq yuklamasining pasaytirilishi hayotiy ahamiyatga ega, sababi ushbu sektor vakillari moliyaviy resurslari cheklanganligi sababli har bir foiz punktlilik yengillik ularning raqobatbardoshligini oshirishga, yangi ish o'rinlari yaratishga va innovatsion g'oyalarni amalga oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, soliq siyosatining muvozanatli bo'lishi soya iqtisodiyoti hajmini qisqartirishda ham muhim rol o'ynaydi, ya'ni soliq yuklamasi maqbul darajada bo'lganda tadbirkorlar uchun daromadlarini yashirishdan ko'ra rasmiy faoliyat yuritish iqtisodiy jihatdan maqsadga muvofiq bo'ladi, bu esa soliq bazasining kengayishiga va oxir-oqibat davlat byudjeti daromadlarining o'sishiga olib keladi.

Xalqaro tajribaga nazar tashlaydigan bo'lsak, Irlandiya, Singapur va Estoniya kabi mamlakatlar soliq yuklamasini past darajada ushlab turish orqali xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va tez iqtisodiy rivojlanishga erishgan, bu esa O'zbekiston uchun ham muhim yo'nalish bo'lib xizmat qilishi mumkin. Natijada, soliq yuklamasini 20-22% dan 15-18% gacha qisqartirish nafaqat qisqa muddatli fiskal maqsadlar, balki uzoq muddatli iqtisodiy strategiya nuqtai nazaridan ham asosli qaror hisoblanadi, chunki bu orqali davlat kuchli, barqaror va soliq to'lash qobiliyatiga ega bo'lgan tadbirkorlik muhitini shakllantiradi, bu esa o'z navbatida milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirishga, aholi farovonligini yaxshilashga va mamlakatning barqaror rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi.

So'nggi yillarda soliq tizimini raqamlashtirish, soliq yukini kamaytirish va soliq ma'muriyatchiligini soddalashtirishga katta e'tibor qaratilmoqda⁴. Bu islohotlar mahalliy va xorijiy investorlar uchun yanada qulay muhit yaratish, shuningdek, norasmiy iqtisodiyot ulushini kamaytirishga qaratilgan.

⁴ Aliyev B.B. Soliq siyosatini takomillashtirishning nazariy asoslari // Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar. – 2020. – No1. – B. 102-111.

Tadqiqot metodologiyasi tizimli tahlil, qiyosiy tahlil va statistik ma'lumotlar asosida prognozlash usullariga tayanadi. O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi, Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari, shuningdek, Xalqaro valyuta fondi va Jahon banki hisobotlari tahlil qilingan.

Kutilayotgan asosiy o'zgarishlardan biri bu — qo'shilgan qiymat solig'i (QQS) stavkalarini yanada optimallashtirish nazarda tutilmoqda. Hozirgi kunda O'zbekistonda QQS stavkasi 12% ni tashkil etadi, bu esa boshqa rivojlanayotgan davlatlar bilan qiyoslaganda pastroq ko'rsatkich.

Biroq, samaradorlikni oshirish maqsadida ayrim sohalar uchun differentsiyalashgan yondashuv joriy etilishi kutilmoqda. Masalan, ijtimoiy ahamiyatga ega tovarlar va xizmatlar uchun imtiyozli stavkalar qo'llanilishi mumkin, bu esa aholining ijtimoiy himoyasini kuchaytirishga xizmat qiladi⁵. Ushbu jumla O'zbekistonning qo'shilgan qiymat solig'i (QQS) siyosatidagi hozirgi holat va kelajakdagi istiqbollarni aks ettiradi hamda soliq tizimining nafaqat fiskal, balki ijtimoiy funksiyalarini ham o'z ichiga oladi. Avvalo, QQS stavkasining 12% ni tashkil etishi mintaqaviy va global miqyosda taqqoslaganda past daraja hisoblanadi, chunki ko'pchilik rivojlanayotgan mamlakatlarda, masalan, Qozog'istonda 12%, Rossiyada 20%, Turkiyada 18%, Xitoyda esa 13% kabi stavkalar qo'llaniladi.

Bu past stavka O'zbekiston uchun investitsion jozibadorlikni oshirish, ichki bozorda narxlarning o'sishini jilovlash va tadbirkorlik yuklamasini yengillashtirish maqsadida o'rnatilgan. Biroq, iqtisodiy samaradorlik va ijtimoiy adolatni ta'minlash maqsadida yagona stavka barcha holatlarda ham optimal yechim bo'lavermaydi, shu sababli differentsiyalashgan yondashuv joriy etilishi kutilmoqda. Differentsiyalashgan yondashuv deganda, turli tovarlar va xizmatlar turlari uchun turlicha QQS stavkalarini qo'llash tushuniladi, ya'ni birinchi navbatda aholining ijtimoiy himoyasiga muhtoj qatlamlari uchun hayotiy ahamiyatga ega bo'lgan oziq-ovqat mahsulotlari, dori-darmonlar, tibbiy xizmatlar, ta'lim va kommunal xizmatlar kabi sohalariga nisbatan imtiyozli stavkalar (masalan, 5%, 8% yoki hatto 0%) qo'llanilishi mumkin.

Bu choralar aholining xarid qobiliyatini saqlab qolish, inflyatsiya bosimini kamaytirish va ijtimoiy tengsizlikni yumshatishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, lux tovarlar yoki ekologik zararli mahsulotlar uchun stavkalarni oshirish ham mumkin, bu esa "ifloslanuvchi to'laydi" prinsipiga asoslanadi va byudjet daromadlarini muvozanatlash imkonini beradi. Xalqaro tajribaga ko'ra, Yevropa Ittifoqi mamlakatlarida QQSning asosiy stavkasi 19-25% oralig'ida bo'lsa-da, oziq-ovqat, kitoblar, bolalar kiyimlari kabi ijtimoiy ahamiyatli tovarlar uchun imtiyozli stavkalar qo'llaniladi, bu esa soliq tizimining adolatli bo'lishini ta'minlaydi.

O'zbekiston uchun ham bunday yondashuv ayniqsa muhim, chunki mamlakatda aholining daromadlari tengsizligi hali ham sezilarli darajada saqlanib qolmoqda va soliq siyosati orqali ijtimoiy himoya mexanizmlarini kuchaytirish davlatning asosiy vazifalaridan biridir. Shuni ham ta'kidlash lozimki, differentsiyalashgan stavkalarni joriy etish soliq ma'murchiligini murakkablashtirishi mumkin, shu sababli bu jarayon bosqichma-bosqich, raqamli tizimlar va soliq organlarining texnik imkoniyatlarini hisobga olgan holda amalga oshirilishi zarur. Natijada, 12% lik QQS stavkasini saqlab qolgan holda ayrim sohalar uchun imtiyozlar joriy etish nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, balki aholining ijtimoiy farovonligini yaxshilashga, kambag'allik darajasini kamaytirishga va inson kapitalini rivojlantirishga xizmat qiladi, bu esa O'zbekistonning 2030-yilgacha bo'lgan barqaror rivojlanish strategiyasiga to'liq mos keladi.

⁵ O'zbekiston Respublikasining Soliq siyosati konsepsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2018. – 88 b.

Shuningdek, tadbirkorlik subyektlari uchun foyda solig'i va aylanmadagi soliq bo'yicha ham o'zgarishlar kutilmoqda. Kichik biznesni qo'llab-quvvatlash maqsadida soddalashtirilgan soliq tizimlari saqlanib qolishi bilan birga, yirik korxonalar uchun soliq yukini adolatli taqsimlashga e'tibor qaratiladi.

Bu – iqtisodiyotda raqobat muhitini yaxshilash va investitsiyalarni jalb qilish uchun muhim omil hisoblanadi. Masalan, xorijiy tajribalardan kelib chiqib, yuqori texnologiyali ishlab chiqarishlar uchun soliq imtiyozlari kengaytirilishi mumkin, bu esa innovatsion rivojlanishga turtki beradi⁶.

Soliq ma'muriyatchiligining raqamlashtirilishi ham 2026-yilda ustuvor yo'nalishlardan biri bo'ladi. "Elektron hukumat" tizimining rivojlantirilishi, jumladan, elektron hisob-fakturalar tizimining to'liq joriy etilishi soliq to'lovchilar uchun qulaylik yaratadi va soliq organlarining samaradorligini oshiradi.

2023-yilda joriy etilgan E-aktiv majmuasini kengaytirish va undan foydalanish samaradorligini oshirish rejalashtirilgan. Bu esa, o'z navbatida, "inson omili" ta'sirini kamaytirishga va korrupsiyaning oldini olishga yordam beradi⁷. Boshqaruvning shaffofligi va hisobdorligini oshirish orqali soliq tushumlarining barqarorligiga erishish ustuvor vazifa sifatida qaralmoqda.

Yer solig'i va mol-mulk solig'i bo'yicha kadastr qiymatini bozor narxlariga yaqinlashtirish bo'yicha bosqichma-bosqich islohotlar davom ettiriladi. Bu – soliq bazasini kengaytirish va mahalliy byudjetlarning daromad qismini mustahkamlashga qaratilgan. Ushbu o'zgarishlar moliya resurslarini samarali taqsimlashga va mahalliy infratuzilmani rivojlantirishga imkon beradi.

Shu bilan birga, aholining moliyaviy yukini keskin oshirib yubormaslik uchun bosqichma-bosqich va ijtimoiy jihatdan adolatli yondashuv qo'llanilishi muhim⁸.

XULOSA

O'zbekistonda 2026-yilga mo'ljallangan soliq tartibidagi o'zgarishlar mamlakat iqtisodiy rivojlanishining muhim bosqichini aks ettiradi. Bu islohotlar tizimli xarakterga ega bo'lib, davlatning iqtisodiy erkinlikni kuchaytirish, investitsiya muhitini yaxshilash, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish va aholining ijtimoiy himoyasini ta'minlash borasidagi strategik maqsadlariga xizmat qiladi.

QQS stavkalarini optimallashtirish, tadbirkorlik subyektlari uchun soliq yukini adolatli taqsimlash, soliq ma'muriyatchiligini raqamlashtirish va mulk soliqlarini yangilash kabi chora-tadbirlar iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, byudjet barqarorligini mustahkamlash va norasmiy iqtisodiyotni qisqartirishga yordam beradi.

Kutilayotgan o'zgarishlar natijasida ichki va tashqi investitsiyalar oqimining ortishi, kichik va o'rta biznesning rivojlanishi uchun yangi imkoniyatlar yaratilishi, shuningdek, budjet daromadlarining barqaror o'sishi kutilmoqda.

Kelgusidagi tadqiqotlar soliq imtiyozlarining tarmoq iqtisodiyotiga ta'sirini chuqurroq o'rganish, shuningdek, soliq siyosatining mintaqaviy o'sishdagi rolini baholashga qaratilishi lozim. Bu boradagi ilmiy asoslangan xulosalar va tavsiyalar O'zbekistonning uzoq muddatli iqtisodiy strategiyasini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

⁶ Mirzayev B.B. Soliq tizimida innovatsion texnologiyalarni qo'llash imkoniyatlari // Moliya. – 2022. – No3. – B. 67-74

⁷ Davlat soliq qo'mitasi rasmiy sayti ma'lumotlari: www.soliq.uz [Murojaat sanasi: 12.02.2026].

⁸ Normatov A.A. Mahalliy byudjet daromadlarini oshirishda soliq potentsialini baholash // Moliya va bank ishi. – 2021. – No5. – B. 34-40.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021. – 464 b.
2. Soliq kodeksi (yangi tahriri). O'zbekiston Respublikasi Qonuni. – Toshkent: Adolat, 2019. – 504 b.
3. Omelchenko A.I. Reforma nalogovoy sistemy kak instrument ekonomicheskogo rosta // *Finansi i kredit*. – 2019. – №18. – S. 327-340.
4. Aliyev B.B. Soliq siyosatini takomillashtirishning nazariy asoslari // *Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar*. – 2020. – No1. – B. 102-111.
5. O'zbekiston Respublikasining Soliq siyosati konsepsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2018. – 88 b.
6. Mirzayev B.B. Soliq tizimida innovatsion texnologiyalarni qo'llash imkoniyatlari // *Moliya*. – 2022. – No3. – B. 67-74.
7. Davlat soliq qo'mitasi rasmiy sayti ma'lumotlari: www.soliq.uz [Murojaat sanasi: 12.05.2024].
8. Normatov A.A. Mahalliy byudjet daromadlarini oshirishda soliq potentsialini baholash // *Moliya va bank ishi*. – 2021. – No5. – B. 34-40.